

ROTTERDAMSE PENNINGEN V

DOOR MR. F. J. BREVET

ER is sedert onze vorige publikatie in het Jaarboekje van 1968 weer iets te melden op het gebied van de penningen voor Rotterdam. Het is de vraag of het woord 'Penning' nog voldoende is om te typeren wat er alzo wordt aangemaakt en of het oud vaderlands begrip 'Plak' daarop niet beter zou passen.

In onze studententijd was de hoogste eer om op de Varsity een gouden plak te kunnen veroveren.

Onder het begrip plak valt al dadelijk te noemen het metaal dat werd geslagen ter gelegenheid van de opening van de *Metro* op 9 februari 1968. De Rotterdamse Kunststichting had de opdracht verstrekt aan *Ad Dekkers* te Gorinchem en in vernikkeld brons, mat-geschuurd, maakte hij een vierkant van 80 bij 80 mm waarop een rond functioneel reliëf is aangebracht. In alle eenvoud een kunstzinnig voorwerp.

Inmiddels is er buiten medeweten van de door de overheid aangestelde instelling om haar te adviseren op het gebied van de beeldende kunst, een penning ingeslopen, die de naam draagt van *Wolfert van Borselen*. De penning is een slagpenning groot 7 cm. De voorkant vertoont een middeleeuwse ridder te paard. Het is een afdruk van het ruiterszegel van deze edelman, die als voogd van Graaf Jan I in 1299 aan Rotterdam stadsrechten gaf. De achterkant is onbewerkt maar bevat een belettering met letters uit de letterkast, zogenaamde fabrieksletters. Bij al het fraais, dat de laatste kwart eeuw in Rotterdam op het gebied van penningen is ontstaan vormt dit stuk helaas een teleurstelling. Eigentijds is het niet, meer genre Old Dutch. Moge de Gemeente spoedig aanleiding vinden een opdracht te verstrekken aan haar Kunststichting om hiervoor een nieuwe penning, die o.a. bedoeld is als presentatie naar het buitenland, te laten ontwerpen.

De kennismaking met *Eric Claus*, destijds bij de opening van De Doelen, werkte mede om goede dingen tot stand te brengen.

Wij noemen er van zijn hand een vijftal.

Toen in december 1968 de *Laurenskerk* werd 'opgeleverd' was het de wens van heren van het College van Gecommitteerden tot de zaken der Hervormde Gemeente te Rotterdam om aan allen, die hadden meegewerkt aan het tot stand komen van het kerkgebouw een herinnering aan te bieden. Zo ontvingen de architecten, de aannemers, de werklieden, allen in de ruimste zin van het woord, een penning. Deze was ontworpen door Eric Claus, die op een ruimte van 6,5 cm Laurens afbeeldde, liggende op de rooster met vlammen en daarbij als tekst woorden uit een lied van de Latijnse dichter uit de 4de eeuw Prudentius: 'Inopes ecclesiae opes': de niets bezittenden zijn het bezit van de kerk, de armen zijn haar schatten, en 'versate me' een kreet aan de beulsknechten: draai me om, wanneer ge mij gaar wilt eten. Aan de achterzijde het gezicht op de Grote Kerk vanuit het oosten. De penning is in brons voor belangstellenden te verkrijgen op het Kerkekantoor voor f 25,—.

Museum Boymans van Beuningen had er behoefte aan een penning uit te reiken aan personen, die hun collectie voor enige tijd afstonden voor een tentoonstelling. Een geschikte tekst werd gevonden in de brieven van Seneca. In *Epistolae VI : 4* schrijft hij: *Nullius boni sine socio jucunda possessio est*. Dit betekent dat het bezit van een schone zaak alleen aangenaam is, wanneer men het genot daarvan met een ander kan delen.

De penning werd door Claus uitgevoerd in een breedte van 10 cm. De ene zijde bevat de spreuk, benevens de woorden *Museum Boymans-van Beuningen Rotterdam*, terwijl de keerzijde een woeelig tafereel toont, waarin delen van de spreuk herhaaldelijk te voorschijn komen.

De penning werd uitgereikt aan Frits Lugt, Parijs, toen hij een deel van zijn tekeningencollectie afstond en vervolgens aan dr. Herbert Girardet te Kettwig am Ruhr voor de tentoonstelling van 17de eeuwse Hollanders.

De derde penning, die te vermelden valt is die, welke uitgereikt werd aan alle medewerkers bij de bouw van de *Nederlandse Economische Hogeschool* in april 1970.

In een feestelijke bijeenkomst van bouwcommissie, curatoren vertegenwoordigers van departementen, architecten, aannemers ondernemers, 42 in getal, werd de creatie van Claus uitgedeeld. Het is een achthoekig stuk metaal, breed 7 cm, met aan beide zij-

den een driehoekige verdeling, die op verrassende wijze de architectuur van het gebouwencomplex aan de Burgemeester Oudlaan suggereert. Een Vasarely in metaal. Als tekst: Stevig onder de stormen. N.E.H. 1909-1970. De uitvoering is in verzilverd brons.

De vierde penning, eveneens van Claus, heet de *K. P. van der Mandele* penning. De 90ste verjaardag van mr. dr. K. P. van der Mandele op 1 november 1970 naderde. De Kamer van Koophandel wilde zijn erevoorzitter eren door de instelling van een Van der Mandele-prijs. Het zou zijn een beloning voor iemand die in een vijfjarige periode een publikatie zou schrijven, in opdracht van Gemeentebestuur, Kamer van Koophandel en Nederlandse Economische Hogeschool, omtrent de invloed van zee, rivier en kanalen van Noordzee naar Zwarte Zee en verder op het gebied van transport en commercie, met als middelpunt Rotterdam.

Behalve een geldprijs zou een penning worden uitgereikt aan de laureatus en voor de eerste maal zou de heer mr. dr. K. P. van der Mandele de penning krijgen.

Op zeer korte termijn (veertien dagen) slaagde Claus erin een compleet ontwerp te leveren. Als tekst werd gekozen de in Psalm 72 voorkomende dichtelijke aanduiding van de bewoonde wereld, volgens de LXX (septuagint) de Oecumene. De psalmist zegt: 'van zee tot zee en van de rivier tot de einden der aarde', doelende op Atlantische Oceaan in het noorden, de Indische in het zuiden, Mesopotanië in het oosten en het gelukkige Africa in het westen.

In een zilveren uitvoering, breed 10 cm, ziet men aan de ene zijde een kring, de Rijn aanduidende met links en rechts een schets van de daaraan gelegen steden en de letters Karel Paul van der Mandele. Aan de keerzijde enige golven, als aanduiding van de zee en daaromheen de spreuk, als boven vermeld.

Op 3 november 1970 kon het eerste zilveren exemplaar in een plechtige zitting van de Kamer van Koophandel aan de jubilaris worden overhandigd met een toepasselijke toespraak van mr. W. H. Fockema Andreae, de voorzitter.

In de particuliere sector ontwierp Claus een penning voor de heren *D. Hudig & Co.* Hij wordt in goud, zilver of brons uitgereikt aan jubilerende personeelsleden. In elkaar grijpende tandraderen symboliseren de makelaardij in assurantiën.

In het jaar 1969 werd het geboortjaar herdacht van *Erasmus*.

Ter gelegenheid van dit jubileum liet de *Rotterdamse Kunststichting* een penning gieten, waarvoor het ontwerp was gemaakt door mevrouw *Louise Metz*.

De penning, breed 6 cm, vertoont de markante kop van de schrijver naar rechts kijkende en de achterzijde geeft behalve zijn naam een kleine zittende nar, een aanduiding van zijn 'Lof der Zotheid'. De penning is voor liefhebbers te verkrijgen bij de auteur.

Niet alleen de Rotterdamse Kunststichting maar ook het *Historisch Genootschap Roterodamum* nam het initiatief tot het doen slaan van een penning, één in goud voor het Historisch Museum en verder bronzen afslagen voor de leden.

Mevrouw *Ruth Brouwer* te Amsterdam kreeg de opdracht. De penning vertoont Erasmus te paard. Mevrouw Brouwer ontmoette haar zuster in de kunst Louise Metz. Deze laatste had ervaring opgedaan bij haar penning voor de Nederlandse Bank in Amsterdam met betrekking tot het auteursrecht. Daar had ze succes geboekt en ze maakte een afspraak met mevrouw Brouwer, waarbij ze het auteursrecht van haar overnam om de eventuele voordelen te delen.

Het liep uit op een kort geding voor de president van de Rotterdamse rechtbank. Een zeer uitvoerig verslag van hetgeen er gezegd werd voor mr. J. G. L. Reuder is te vinden in de Nieuwe Rotterdamse Courant van maandag 16 februari 1970 en van de uitspraak op 25 februari daaraan volgende. De verkoop werd stopgezet. Het is boeiende lectuur; wij willen in het kader van dit artikel volstaan daarnaar te verwijzen.

De eerste maanden van 1972 brachten nog twee penningen, die het vermelden waard zijn. Ze zijn beide van de hand van Eric Claus – een voor het *Museum Boymans-van Beuningen* en een voor *Stadion Feijenoord N.V.*

Die voor het museum vond zijn oorsprong, toen Claus werd aangezocht de penning te maken, bestemd om te worden uitgereikt aan verzamelaars, die hun werk tijdelijk zouden afstaan. Het werd die met de spreuk van Seneca, zoals boven vermeld.

Claus had toen tevens een ontwerp gemaakt met de afbeelding van een van de toppen uit het bezit van het museum, de Verloren Zoon van Jeroen Bosch. Op dit ontwerp ging hij door en maakte daarbij gebruik van het volgende rijm:

Van achter vuil ruit,
Wuift vae Griet mij uit.
Ver weg van huis en hof,
Zwervend op schoen en slof,
Stok en hoed in de hand,
Met kattevel en mand,
Gegroet door hond en os,
Me pinxit Jeroen Bosch.

De voorzijde vertoont de Verloren Zoon en op de achterzijde deze tekst, beginnende bij de derde regel, gegroepeerd rond het venster, waaruit het juffertje uitwuift. Voorts de naam van het museum.

De penning wordt in brons gegoten (7 cm) en is te koop ten bate van de Stichting Boymans tegen de prijs, die voorlopig is vastgesteld op f 40,—.

Tenslotte de penning voor Stadion Feijenoord N.V. De vennootschap, met ij, eigenaresse van het stadion, die dit gebouw in exploitatie geeft aan de sportclub, met y, wenste de beschikking te hebben over een penning ter uitreiking aan lieden die zich verdienstelijk hebben gemaakt jegens de vennootschap. De eerste uitreiking heeft plaats gehad op 27 maart 1972, datum waarop 35 jaar geleden de eerste wedstrijd in het stadion werd gespeeld.

Hij stelt voor een gezicht op de binnenzijde van de Kuip, vol bezet en met spelers op het veld. Deze zijde is ietwat hol om de Kuip te suggereren. Aan de andere zijde een bochtig reliëf, dat herinnert aan de vorm van de tribunes met een tekst: Ludus vitae nervus (het spel is de veerkracht van het leven) en de naam van de vennootschap. Brons 10 cm.